

“La trama urbana de La Pobla de Mafumet el 1510”

AUTOR: Hèctor Mir i Llorente DATACIÓ: 2008

L'urbanisme de La Pobla a inicis del segle XVI

Detall de la trama urbana de La Pobla

El nucli antic de la Pobla de Mafumet ha sofert, des dels inicis de l'edat moderna nombrosos avatars i transformacions, capitalitzats, en bona mesura, pel progressiu augment de la població que es documenta des de les darreries del segle XVI, la qual cosa provocà la partició de les vivendes existents en nuclis habitacionals més reduïts, ja fós per via dotal o per venda, fins que, la mateixa pressió demogràfica sobre uns habitatges ja molt atomitzats, obligà a iniciar la construcció de noves cases en nous carrers, fora ja del nucli primitiu, com serien el del camí del Morell (actual carrer Catalunya) o el del Pou (actual carrer Sant Isidre), l'actual Plaça de la Pau, o, ja en ple segle XIX, les cases del carrer Nou (actual Sant Joan), vorejant la carretera de Constantí.

A aquest fet, natural en tota evolució i, per altra part, paral·lelitzable a gairebé totes les poblacions, cal afegir el problema de la gran sequera documental que, per als segles medievals i bona part del segle XVI, pateix la Pobla de Mafumet. Malgrat tot, una ullada al parcelari, unit a l'estudi i contextualització de les restes arquitectòniques que han restat dempeus, així com el buidatge de les dades urbanes contingudes al capbreu de 1510 ens permetrà una aproximació a l'urbanisme primitiu de la Pobla de Mafumet.

D'aquesta manera, al parcelari del nucli antic de la Pobla, l'actual carrer de la Verge del Lledó, s'observen certs elements que, malgrat les successives particions dels habitatges primitius, permetrien un acostament a les dimensions i ubicació originals d'aquests.

Al sector oest d'aquest carrer, i començant pel sud, el poble s'inicia amb la casa de Pere Bellver, la situació d'aquesta, malgrat que el seu tinent no capbreuà, ens ve donada per les afrontacions del seu immediat veí. Correspondria a les actuals finques número 3 i 5 (A la casa número 3 s'observa una antiga subdivisió de la finca en dos, que posteriorment tornaria a passar a mans d'un sol propietari). La casa presentaria una façana de vora els 13 metres de llargada i al voltant dels 9,5 metres de fons, amb una portalada amb arc de mig punt amb dovelles ben treballades, situat a l'extrem sud de l'edifici. El seu enderrocament, l'any 2006, posà al descobert l'existència d'una cantonera feta amb carreus regulars i ben treballats fins a l'alçada de la primera planta. Aquest element permet definir els límits meridionals de l'antiga Pobla i confirmar que l'edifici annex -conegut com a Ca Xacó i també enderrocat el mateix any- fou bastit amb posterioritat, tal vegada a partir del segle XVIII, moment en el qual, per tal de sufragar les despeses de la construcció de la nova església, el Consell de la Pobla va vendre a particulars alguns patis de la plaça. L'alçada d'aquesta cantonera, lleugerament superior a la línia de bigues, permet suposar que aquesta part de l'edifici hauria mantingut l'alçada del trespol original. Val a dir que en la resta d'edificis l'alçada original dels pisos ens ha pervingut poc o molt alterada. Així mateix, aparegué un arc diafragma paral·lel al carrer, del qual no disposem de més dades, la qual cosa podria indicar que, arquitectònicament, estaria formada per dos cossos rectangulars, paral·lels al carrer, units per un mur mestre central.

A continuació, avançant vers el nord, consta la casa de Jaume Guaridiola, corresponent a les actuals finques 7, 9 i 11. Presentaria una façana de 22,5 metres de llargada i uns 9,5 metres de fons. L'únic element conservat ha estat la seva portalada, situada en una posició central de la façana i amb arc de mig punt sobre carreus. Aquest arc presenta uns trets força originals, així, les dovelles apareixen dividides per incisions radials regulars que provoquen un efecte òptic de dovelles més estilitzades i regulars.

El següent casal vers el nord seria el corresponent a Jaume Bellver major, actuals finques número 13, 15 i part de l'actual 17. Malgrat que l'actual casa número 17 va ser construïda de bell nou a la segona meitat del segle XX, per un plànol de la Pobla de 1934, calculem que la seva façana tindria al voltant dels 20 metres de llargada, per uns 9,5 metres de fons. Les úniques restes conservades corresponen a l'edifici número 15. Aquest presentava una anodina façana pròpia dels segles XIX-XX. Mercès al mal estat del seu revoc, es va poder documentar una gran portalada amb arc de mig punt amb grans dovelles sobre carreus. A sobre seu, una finestra amb carreus regulars i ben treballats però de molt difícil datació, i a la dreta d'aquesta, en molt mal estat, el que sembla haver estat una altra finestra, les restes de la llinda de la qual, presenten motius vegetals presents en el gòtic tardà.

Al sector est del carrer de la Mare de Déu del Lledó, i començant pel sud, la casa número 2 ha estat tradicionalment coneguda com "el castell". Malgrat les diverses reformes que patí l'edifici -sobretot vers meitats del segle XVIII-, la seva estructura original correspondria a un edifici de planta quadrada, d'uns 8 metres de llargària, construït en maçoneria a la seva planta baixa, i tapial al pis superior, tal i com es podia observar a la seva façana nord. Les cantonades estarien rematades per pedres cantoneres ben treballades, tal i com es podia observar als seus angles NE i NW, així com, fossilitzada entre el primer i el segon cos, a l'angle SW. La teulada seria, possiblement, a dues aigües en sentit sud-nord. Al carreró que el separava de la resta de cases, es documentà una petita porta lateral amb esgrafiats en un carreu dels seus muntants. Malgrat trobar-se força deteriorada, la llinda sembla correspondre al tipus carpanel. Al capdamunt de la porta, segons testimonis, hi havia un petit escut amb la Tau, desaparegut vers el 1960. A l'interior, es documentà, tant a la planta baixa com al primer pis, un arc diafragma en sentit perpendicular al carrer Mare de Déu del Lledó, consistent en un arc de mig punt sobre pilars de carreus ben treballats amb base també de carreus. Tant per la seva situació com per les seves característiques (manifesta intencionalitat de mantindre's segregat del conjunt de cases del poble, i la presència de l'escut), creiem que cal identificar aquest edifici amb les domibus domini dicti loci, citades a les afrontacions de la casa d'un dels confessants. La tipologia de l'edifici es correspon amb la de les "cases fortes" o forces. En aquest sentit, és interessant copsar com al capbreu se'l descriu com a domibus i no com a castri, tal i com es pot observar als capbreus de Puigdelfí i Perafort. El fet que, gairebé fins a l'actualitat, se l'hagi conegut com "el castell", denota el seu origen edilici i representació física del poder dominical a la Pobla, malgrat que, almenys desde principis del segle XVII hauria passat a tenir una funcionalitat merament residencial.